

Квітка СОНЦЯ

Є рослини, які настільки прив'язані до Сонця, що йдуть услід за ним від сходу до заходу, повертаючи свої голівки. Ботаніки так говорять про них: «Ті, що йдуть за Сонцем», або геліотропи. До таких рослин належить і наш соняшник. У його назві поєдналися два слова — квітка Сонця.

Тепер такі звичні у нашому українському побуті і пейзажі соняшники з'явилися в наших краях приблизно у XVII ст., коли разом із іншими нововведеннями Петра I насіння цієї рослини привезли у Росію з Голландії.

Історія стосунків соняшника з людиною

Історія стосунків соняшника з людиною налічує не одне тисячоліття. Вважають, що людина знає цю рослину майже п'ять тисяч років. Ще індіанці знали її за три тисячі років до нашої ери. Археологам, на щастя, вдалося віднайти відбиток соняшника на камені. Рослина була символом божества Сонця у ацтеків та інків.

У наші краї соняшник прийшов із південної Америки. Спочатку він був тільки декора-

тивною рослиною, а потім отримав сільськогосподарське призначення: з нього виготовляють олію, корм для тварин тощо. А який смачний соняшниковий мед! Спочатку насіння було ласощами. Не більше ніж двісті років тому соняшник створив конкуренцію лляній і конопляній олії, зовсім витіснивши їх.

Соняшники: які вони?

Видовий ряд соняшників широкий: від велетнів висотою 2,5—3,0 м до таких, що досягають 5 м.

Декоративні соняшники — малютки — мають зріст 20—30 см. Ще й досі зустрічається дикорослий соняш-

Загадки

- У золотому решеті чорних хаток повно.
- Скільки чорненьких домів, стільки й білих жителів.
- Із мішка — на забаву, а з пляшки — на приправу.
- На сонечко я схожий, і сонце я люблю. До нього повертаю голівоньку свою.

ник. Він росте гіллястим кущем, на якому до 20—30 кошиків, величиною не більше ніж 2—3 см.

Будь-який соняшник, цей золотоголовий красень, має суцвіття — **кошик**. Із любов'ю про це суцвіття говорять: капелюшок, брилик, тарілочка.

Якщо розглянути цей кошик під час цвітіння, то ви обов'язково побачите безліч дрібнесеньких квіточок. Саме з них з'явиться те чорне, сіре, велике і дрібне насіння, яким ми ласуємо.

По краю кошика віночком розташувались великі, яскраво-жовті, коричневі, червоні, білі, золоті, жовтогарячі пелюстки. Це так звані **«несправжні квіти»**. Вони виконують дуже важливу функцію: саме вони приваблюють комах, що допомагають у запиленні отих дрібних численних квіточок. Вони немов дороговказ, або платформа, для посадки запилювачам тих «семисот соколят, що на одній подушці сплять». Так велика кількість дрібних квіточок стає численним насінням.

Соняшник дивовижним чином завжди повертається до сонця. Існує наукове обґрунтування: рух соняшника відбувається доти, доки рослина росте, доки відбувається накопичення фітогормону. Щойно ріст соняшника припиняється, то капелюшок більше не рухається і залишається постійно повернутим на схід. Усе! Насіння дозріло.

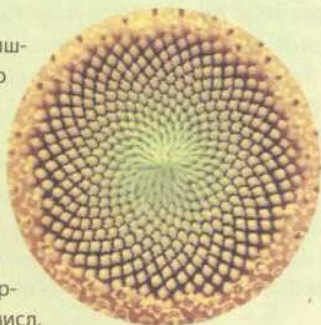
А у період росту, навіть у похмуру погоду, капелюшок соняшника вказує на розташування Сонця.

Соняшникова геометрія життя

Із давніх-давен люди шанували Сонце як джерело життя. Ця шана відбилася і на соняшнику. Ця рослина — тезко у багатьох народів — символізує теплоту, довговічність, радість. За народними повір'ями соняшник володіє захисними властивостями. **Давні часи гризти насіння — означало лікуватись.** Насіння містить багато кальцію. Соняшник використовують у народній медицині.

Восени, коли в кошиках соняшника дозріває насіння, уважно розгляньте схему розміщення насінинок. Математики стверджують, що соняшник влаштований із математичною точністю. Це так званий фрактал. Візерунок у кошику соняшника відповідає числовій закономірності, має свій геометричний смисл, який дотепер зберігає свою таємницю і не хоче її розкривати. Коли бачиш цей геометричний візерунок, починаєш розуміти, що хтось доклав немало зусиль, щоб його вигадати.

Що Творець хоче сказати нам цією гармонією, або навпаки, що приховує від нас? Як насіння соняшника створює складну геометричну фігуру із кількох систем спіралей, обов'язково додержуючись цікавої арифметичної рівності? Така геометрія життя. Природа демонструє нам, людям, за допомогою соняшника інший рівень складності цього життя. Відтак, соняшник інтригує нас своєю схемою розташування насіння в кошику.

Віолетта Кочерга «Соняшники»

Пізнання таємниці узору соняшника (а також ананаса, польової ромашки, зонтика дикої моркви, листка папороті тощо) прогнозує можливість пізнання, як влаштований цей світ.

«Сонечко» мистецтва

Незвичні взаємини у соняшника і художників. Цю рослину вважали символом естетського руху.

На одній із найдорожчих картин у світі зображені соняшники. Це робота **Вінсета ван Гога**. Імпресіоніст із потужною емоційною глибиною малює «Вазу з п'ятьма соняшниками».

Для **Клода Моне** соняшник став справжнім джерелом натхнення. Художник вважав, що для нього писати картини те саме, що для птахів співати. І він «проспівав» свою пісню для соняшника.

Поль Гоген неодноразово створює натюрморти із соняшниками.

Ван Дейк малює із соняшником автопортрет.

Хоч ця рослина і прижилася у нас не так давно, проте вона гармонійно вписалася в українську дійсність, відбилася в національному мистецтві. **Пабло Пікасо** на виставці в Парижі вперше побачив твори української художниці **Марії Приймаченко**, а серед них «Соняшники», і сказав: «Я схилиюсь перед дивним мистецтвом цієї геніальної українки».

Залюбки малювали сонячну квітку **Ліза Миронова, Катерина Білокур, Федір Панко**. І у сьогоднішній соняшник залишається «сонечком» мистецтва.

Скільки любові до цього світу, радості буття, повноти життя несуть квіти сонця в картині **Віолетти Кочерги** «Соняшники»!

Соняшник — рослина світла й радості, стимулює на добрі вчинки. Обов'язково посадить кілька зерняток навесні. Усе літо ви матимете можливість спостерігати за ростом, цвітінням, дозріванням насіння. А восени не зривайте кошики, а просто залиште їх «комусь». І той «хтось» неодмінно прилетить, і буде вам дуже вдячним!

Віра ЛЮБАРОВА,

викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, член НСЖУ